

TEST

FÆLLESSKABETS TEST

Når skolen tester eleverne individuelt, ophæver den midlertidigt klassefællesskabet og overlader hver elev til sin egen testskæbne. Men samtidig griber klassefællesskabet ind i testen, når eleverne opsøger hinanden og skaber spontane fællesskaber i testsituationen.

Skal vi to sidde ved siden af hinanden i dag? Sådan spørger elever hinanden rundt om på landets skoler forud for de nationale test. Eftersom testen er individuel, skulle man tro, at det ikke er så vigtigt, hvordan man lige sidder placeret i forhold til hinanden, men ifølge Kristine Kousholt, lektor ved DPU, Aarhus Universitet, betyder det ikke desto mindre en hel del for eleverne.

Hun har undersøgt, hvordan test i skolen både bidrager til og udfordrer fællesskabet i en klasse og skaber sin egen sociale dynamik. Selvom eleverne er alene om testen, spiller det sociale i klassen med både før, under og efter.

”Test er jo noget, som eleverne gør hver for sig, og som de bliver bedømt individuelt på, men samtidig er det vigtigt for børnene at være fælles om det. Den måde, eleven agerer på i testen, hænger sammen med de relationer, hun indgår i med de andre elever. Eleverne skaber hele tiden betingelser for hinanden, muligheder såvel som begrænsninger,” siger Kristine Kousholt.

Det er dette konstante samspil, som den individuelle testsituation på ingen måde sætter ud af kraft, men tværtimod tilfører nye dimensioner.

”Det kan vise sig helt ned i det næsten usynlige: de små bevægelser, grimasser, latter, kropssprog, de ting elever og lærere siger eller netop ikke siger til hinanden. Det er et grundtræk i enhver socialitet, men det bliver nogle gange overset, hvor vigtig en rolle det også spiller i evalueringssituationer, hvor vi tilsyneladende sætter fællesskabet i parentes – som når vi f.eks. tester eleverne individuelt,” siger Kristine Kousholt.

Brug for kontakt

I en række feltstudier på skoler i København og på Sjælland har Kristine Kousholt fulgt elever i 2., 6. og 8. klasse op til, under og efter forskellige testsituationer, først og fremmest nationale test. Selvom eleverne er alene om testen, søger mange af dem kontakt med hinanden undervejs. F.eks. var det vigtigt for en gruppe 8.-klasse-piger at sidde ved siden af hinanden eller over for hinanden under en national test.

”Det betød noget for dem, at de kunne have øjenkontakt og sende hinanden blikke undervejs. Andre elever grinede, hviskede sammen og kiggede på hinandens computer-skærme, selvom de ikke umiddelbart kunne

»Fællesskab er helt centralt for børnene, både i og uden for test. Drengene ville gerne hjælpe hinanden med at komme gennem testen, så dette spontane fællesskab handlede både om gensidig opmuntring og konkurrence.«

Kristine Kousholt

sammenligne svar, fordi de nationale test er adaptive – dvs., selve testspørgsmålene tilpasser sig løbende den enkelte elevs faglige niveau. Ikke desto mindre så det ud til at være vigtigt for dem at orientere sig i testen gennem de andre. Denne gruppe 8.-klasse-piger gav også udtryk for, at det var vigtigt for dem at kunne snakke sammen efter testen. Det så ud til at gøre dem trygkere, når de lige havde hinanden at kigge på undervejs og vende situationen med bagefter,” siger Kristine Kousholt.

Blandt en gruppe drenge fra 2. klasse opstod en anden vigtig form for kontakt under en national test. I modsætning til normal praksis, hvor eleverne ikke må tale sammen under testen, forhindrede drengenes lærer det ikke, og det gav Kristine Kousholt en indikation af de sociale behov, som eleverne har i testsituationen.

”De snakkede sammen under hele testen om, hvor mange opgaver de havde løst eller klikket sig igennem, og de gik op til smartboardet undervejs, hvor de kunne se antallet af besvarede opgaver. De sammenlignede det antal opgaver, de selv havde løst, med de andres. Selvom testen ikke fungerer sådan, var det for dem både en indikator på, hvordan de klarede sig i forhold til de andre børn, og hvornår de kunne forvente at blive færdige,” siger Kristine Kousholt.

Drengene brugte hinanden til at finde det, Kristine Kousholt kalder evalueringstegn.

”I nationale test ved eleverne ikke, hvor mange spørgsmål der er, og hvor langt de er i processen. Der er ingen svar undervejs. Der er så meget, der er usynligt, så de prøver at orientere sig gennem det, der er synligt – og det er netop de forskellige sociale markører for, hvordan de kan forstå deres egen deltagelse og præstation i forhold til de andres,” siger hun.

Afhængige af hinanden

Det gav Kristine Kousholt indblik i de socialiseringsmekanismer, der er på spil for eleverne i testsituationer. Og hun kunne dermed konkludere, at børn er dybt afhængige af hinanden – selv når de skal præstere hver for sig.

”Det er jo et grundlæggende menneskeligt træk. Vi orienterer os gennem hinanden og bruger hinanden til at se, om vi er på rette vej – selvom den rette vej kan være mange forskellige veje. Fællesskab er helt centralt for børnene, både i og uden for test. Drengene ville gerne hjælpe hinanden med at komme gennem testen, så dette spontane fællesskab handlede både om gensidig opmuntring og konkurrence,” siger Kristine Kousholt.

Fællesskaber kan altså få positiv betydning i og omkring testsituationer – men det kan også have den modsatte effekt.

”I den forstand er test ikke så meget anderledes end alle mulige andre didaktiske og pædagogiske aktiviteter. De måder, børnene er sammen på i klassen, har betydning for, hvordan de agerer som individer under testen. Og omvendt virker den socialitet, der opstår mellem børnene og mellem elever og lærere omkring testsituationen, tilbage på den almindelige undervisningssituation og tilføjer klassefællesskabet nye lag. Når eleverne f.eks. sammenligner testresultater eller karakterer ud fra en bestemt forståelse af, hvad dygtighed er, kan de skabe et fællesskab omkring det at dele resultater, som samtidig kan virke ekskluderende for de elever, som ikke har lyst til at dele deres resultater med de andre,” siger Kristine Kousholt.

Udsat position forstærkes

Lige så stor en støtte den sociale kontakt mellem eleverne kan være i en testsituation, lige så svært kan det være at tage testen, hvis man befinder sig på kanten af fællesskabet.

I nationale test ved eleverne ikke, hvor mange spørgsmål der er, og hvor langt de er i processen. De prøver at forstå deres egen deltagelse og præstation i forhold til de andre. Derfor spiller klassefællesskabet en vigtig rolle i testsituationen.

”Den sociale kontakt mellem eleverne i nationale test er forbundet med det fællesskab, der allerede er i klassen. At være i en marginal position i klassens fællesskab kan derfor gøre testsituationen endnu sværere og være med til at forstærke elevens udsatte position,” siger Kristine Kousholt.

Hun fulgte 8. klasse-eleven Rikke under både en national test og en papir og blyant-matematiktest. Samtaler med Rikkens lærere samt observationer i klasselokalet og i frikvarteret gav indtryk af, at hun havde det svært i klassens fællesskab. Hun virkede nervøs for testene, og de viste sig også at blive rigtig svære for hende.

”Hun stolede ikke på sine færdigheder og foregreb, at hun ville få et lavt resultat. Gennem begge test blev hun mere og mere frustreret. I den nationale test begyndte hun f.eks. at kalde de andre elever ved øgenavne, og hun svarede vilkårligt på spørgsmålene, nærmest med lukkede øjne. Særligt matematiktesten blev frustrerende for Rikke, fordi hun ikke havde fællesskabet at støtte sig til i situationen. Der var ikke lige nogen, hun kunne kigge på eller snakke med bagefter,” siger Kristine Kousholt.

Social støtte styrker selvtilliden

Kristine Kousholt fulgte også Rikke i en matematiklektion, hvor de sociale rammer var helt anderledes – og det gjorde en bemærkelsesværdig forskel for Rikkens deltagelse i klassefællesskabet. Det var den samme lærer

»Den sociale kontakt mellem eleverne i nationale test er forbundet med det fællesskab, der allerede er i klassen. At være i en marginal position i klassens fællesskab kan derfor gøre testsituationen endnu sværere og være med til at forstærke elevens udsatte position.«

Kristine Kousholt

som under testen. Han forstod, hvilken position Rikke havde i fællesskabet, og hvad det betød. Han støttede hende hele vejen igennem lektionen ved bl.a. at fremhæve hendes styrker.

”Da han bad hende hjælpe en af de andre elever, sagde hun først, at det kunne hun ikke, fordi hun ikke var så klog. Men i løbet af lektionen fik han udfordret hendes selvforståelse som én, der ikke er dygtig, ved at invitere hende ind i fællesskabet. Hun startede med

at gætte vildt, da hun skulle forklare delene i et koordinatsystem, og både hun selv og de andre elever begyndte at grine. Men læreren sagde, at det skulle de holde op med, og efterhånden nåede Rikke frem til den rigtige løsning. Det endte med, at hun sagde, at hun syntes matematik var sjovt, og at hun fra nu af ville lave lektier,” siger Kristine Kousholt.

I testen var lærerens rolle reduceret til at sætte testen i gang og sige til eleverne, at de skulle være stille. I lektionen var han nærværende og deltagende. Denne sociale støtte fik ikke bare Rikkens selvtillid til at vokse, men gav hende også en helt ny position i fællesskabet, hvor både hun selv og de andre fik mulighed for at se hende på en ny måde.

”De to situationer viser, hvordan lærere og elever hele tiden skaber forskellige betingelser for hinanden, og hvordan fællesskabet altid er på spil i klassen – som noget, der sætter rammer for børnenes deltagelse i skolen, og som konstant er i færd med at blive styrket eller udfordret.” ■

KRISTINE KOUSHOLT er ph.d. og lektor i pædagogisk psykologi ved DPU, Aarhus Universitet. Forsker i børns fællesskaber, deltagelse i og perspektiver på test og evalueringer. Deltager i forskningsprogrammet ReForM (Rearticulating the Formation of Motivation). Modulkoordinator og underviser på DPU's kandidatuddannelse i Pædagogisk Psykologi.